

LIITE 17.3. VAIKUTUKSET ARKEOLOGISEEN KULTTUURIPERINTÖÖN

Tevaniemen tuulivoimaosayleiskaava

Ympäristövaikutusten arviointiselostus

SISÄLLYSLUETTELO

1	AINEISTOT JA MENETELMÄT	2
2	NYKYTILAN KUVAUS	2
3	VAIKUTUSTEN TUNNISTAMINEN.....	7
4	TUULIVOIMAHANKKEEN VAIKUTUKSET ARKEOLOGISEN KULTTUURIPERINNÖN KOHTEISIIN	7
5	SÄHKÖNSIIRRON VAIKUTUKSET ARKEOLOGISEN KULTTUURIPERINNÖN KOHTEISIIN	8
6	YHTEISVAIKUTUKSET MUIDEN HANKKEIDEN KANSSA.....	8
7	HAITALLISTEN VAIKUTUSTEN VÄHENTÄMINEN.....	8
8	ARVIOINNIN EPÄVARMUUSTEKIJÄT.....	8
9	YHTEENVETO	9
	LÄHTEET	9

1 Aineistot ja menetelmät

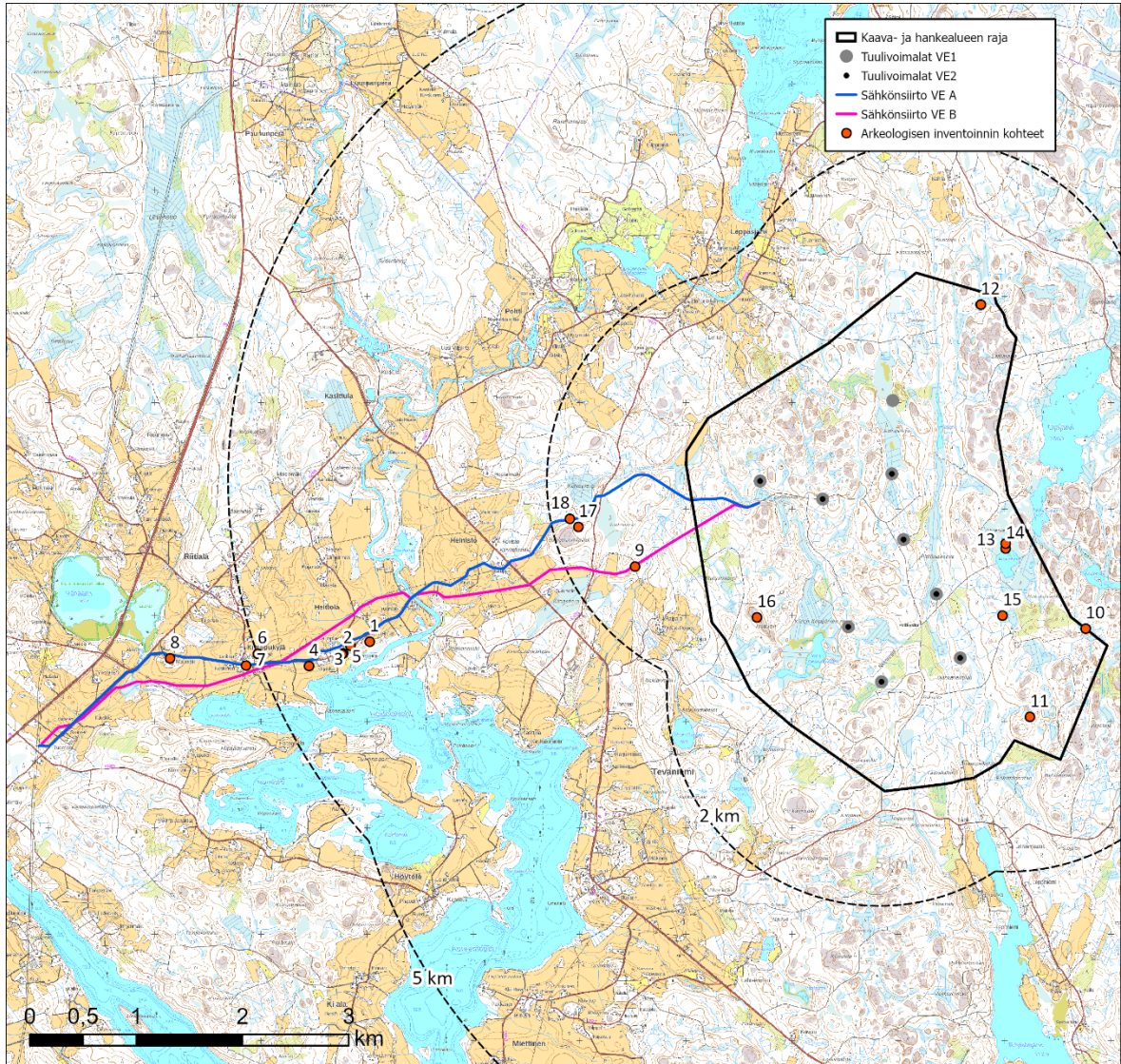
Hankealueella ja sähkönsiirron reittivaihtoehdoilla tehtiin arkeologinen maastoinventointi loka-kuussa 2021. Inventoinnin teki Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu. Tällöin sähkönsiirron vaihtoehdon VE A reittiä ei ehditty kokonaan inventoimaan, joten kesällä 2022 Maanala Oy teki sähkönsiirron puuttuvalla osuudella arkeologisen inventoinnin.

Vaikutusten arviointi perustuu inventoijien tekemiin havaintoihin ja inventointiraportteihin, jotka ovat esitetty YVA-selostuksen liitteenä. Vaikutusten arvioinnin tukena on käytetty Imperia-menetelmän kriteeristöjä.

2 Nykytilan kuvaus

Inventoinneissa hankealueelta löytyi kaksi muinaisjäänneksi luokiteltua rajakiveä sekä 5 muuta arkeologista kulttuuriperintökohdetta, joista neljässä on pehkulatojen ja niihin liittyviä kuivatusseipäiden tai haasioiden jäännöksiä tai/ja puisia raja- ja linjamerkkejä, Isovuorelta löytyi kolmimittaus-tornin tukiröykkiön jäännös.

Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalveluiden tekemän inventoinnin perusteella sähkönsiirron maakaapelilinjausten reiteiltä luokiteltiin kolme kyläpaikkaa: Heittola, Kimppukylä ja Mumäki/Muumäki, joista Heittolassa on neljä talotonttia, Kimppukylässä 7 talotonttia ja Muumäellä 1 talotontti. Lisäksi. Maanala Oy:n inventoinnissa sähkönsiirtoreitiltä löydettiin yksi tervahauta Suvilamminkallio 1 sekä mahdollinen esihistoriallinen asumuspainenne Suvilamminkallio 2, jonka tarkempi toteaminen vaatisi kaivaustutkimuksia. Entuudestaan tunnetuista kohteista ei tehty uusia löytöjä. Lisäksi alueelta huomioitiin muuna kohteena 1950-luvulla rakennettu peltoaita sekä vanha torpan paikka, jonka kohdalta löytyi kuitenkin nuoremman rakennuksen perustukset.

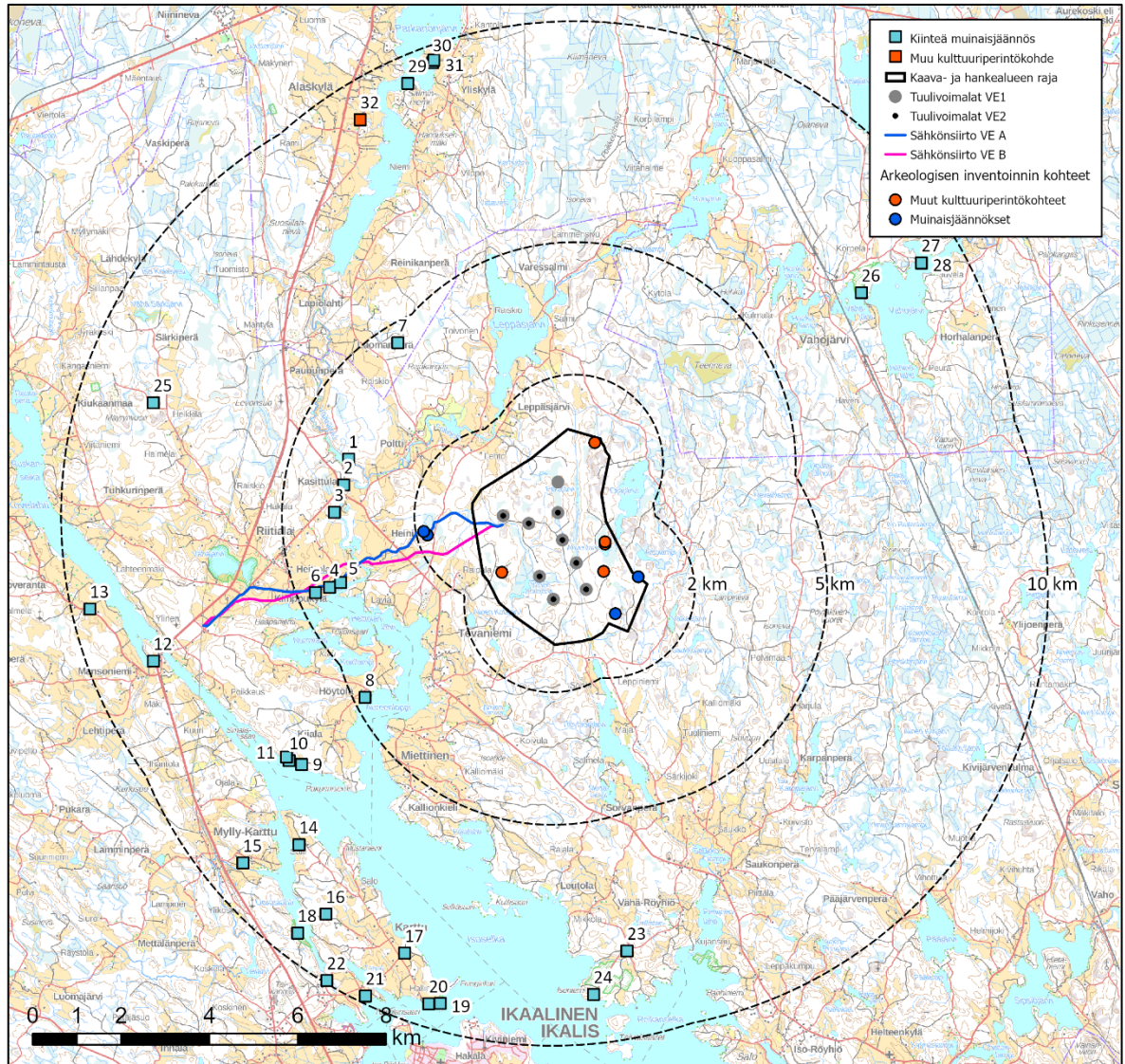

Kuva 2.1 Vuosien 2021 ja 2022 inventoinnissa tunnistetut muinaisjännökset ja muut kulttuuriperintökohteet kaava-alueella ja sähkönsiirron reittivaihtoehdoilla. Kohteiden numerointi viittaa taulukon (Taulukko 2.1) numerointiin.

Taulukko 2.1. Inventointiraporttien kohdeluettelo inventointien kohteista.

Nro	Kohde	Tyyppi/tyypin rakenne	Ajoitus	lkm.	Status
1.	Heittola 2	Asuinpaikat	kivikautinen	1	MJ
2.	Heittola 1	Asuinpaikat	esihistoriallinen	2	MJ
3.	Heittola 4	Löytöpaikat/irtolöytöpaikat	rautakautinen	6	LP
4.	Heittola 3	Asuinpaikat	esihistoriallinen	6	MJ
5.	Heittola	Kylänpaikat/talotontit	historiallinen	4	KP
6.	Leikko	Löytöpaikat/irtolöytöpaikat	rautakautinen	5	LP

7.	Kimppukylä	Kyläpaikat/talotontit	historiallinen	8	KP
8.	Mumäki/Muumäki	Kyläpaikat/talotontit	historiallinen	1	KP
9.	Raipala	Työ- ja valmistuspaikat/peltoaidat	moderni	1	m
10.	Rajakivi	Kivirakenteet/rajakivet	historiallinen	2	MJ
11.	Rököttäjänsaari	Kivirakenteet/rajakivet	historiallinen	1	MJ
12.	Laakakallio pohjoinen	Työ- ja valmistuspaikat/rakennusten perustukset	historiallinen	3	KP
13.	Ahvenlammineva	Työ- ja valmistuspaikat/rakennusten perustukset	historiallinen	11	KP
14.	Ahvenlammineva 1	Puurakenteet/rajamerkit	historiallinen	3	KP
15.	Ahvenlampi etelä	Työ- ja valmistuspaikat/rakennusten perustukset	historiallinen	1	KP
16.	Isovuori	Työ- ja valmistuspaikat/maanmittauspisteet/röykkiöt	historiallinen	1	KP
17.	Suvilamminkallio 1	Työ- ja valmistuspaikat, tervahauta	historiallinen	1	MJ
18.	Suvilamminkallio 2	Asuinpaikat	esihistoriallinen	1	MJ

Kuva 2.2 Muinaisjäännökset Tevaniemen hankealueen ympäristössä (Museovirasto). Kohteisen numerointi viittaa taulukkoon Taulukko 2.2.

Taulukko 2.2. Muinaisjäännösrekisterin kohdeluettelo Tevaniemen hankealueen ympäristössä (Museovirasto).

Nro	Nimi	Mj-tunnus	Mj-laji	Tyyppi	Tyyppin tarkoitus	Ajoitus
1	Kukkura	1000006445	Kiinteä muinaisjäännös	maarakenteet	kuoppa	historiallinen
2	Veneslinna	1000006444	Kiinteä muinaisjäännös	kivirakenteet, maarakenteet	kaivannot, kivivallit, röykkiöt	historiallinen
3	Vääräjoki	1000004305	Kiinteä muinaisjäännös	asuinpaikat	ei määritelty	kivikautinen
4	Heittola 1	1000004297	Kiinteä muinaisjäännös	asuinpaikat	ei määritelty	esihistoriallinen
5	Heittola 2	1000004299	Kiinteä muinaisjäännös	asuinpaikat	ei määritelty	kivikautinen

6	Heittola 3	1000004302	Kiinteä muinaisjäännös	asuinpaikat	ei määritelty	esihistoriallinen
7	Luomanperä	581010004	Kiinteä muinaisjäännös	kivirakenteet	röykkiöt	ajoittamaton
8	Tapiainen 2	143010031	Kiinteä muinaisjäännös	asuinpaikat	ei määritelty	kivikautinen
9	Kiiala 1	1000024345	Kiinteä muinaisjäännös	asuinpaikat	ei määritelty	kivikautinen
10	Kiiala 2	1000024346	Kiinteä muinaisjäännös	asuinpaikat	ei määritelty	kivikautinen, varhaismetallikautinen
11	Kiiala 3	1000024348	Kiinteä muinaisjäännös	asuinpaikat	ei määritelty	kivikautinen
12	Mansonniemi	1000010555	Kiinteä muinaisjäännös	asuinpaikat	ei määritelty	kivikautinen
13	Koivisto	1000031327	Kiinteä muinaisjäännös	asuinpaikat	kylänpaikat	historiallinen
14	Sälli	143010018	Kiinteä muinaisjäännös	kivirakenteet	röykkiöt	ajoittamaton
15	Joensuu	143010017	Kiinteä muinaisjäännös	asuinpaikat	ei määritelty	kivikautinen
16	Hallia 1	143010006	Kiinteä muinaisjäännös	kivirakenteet	ei määritelty	ajoittamaton, rautakautinen
17	Kauppila	143010014	Kiinteä muinaisjäännös	asuinpaikat	ei määritelty	kivikautinen
18	Uuraslahti	143010007	Kiinteä muinaisjäännös	kivirakenteet	röykkiöt	ajoittamaton
19	Kaareniemi	143010022	Kiinteä muinaisjäännös	asuinpaikat	ei määritelty	kivikautinen
20	Hallia 2	143010021	Kiinteä muinaisjäännös	asuinpaikat	ei määritelty	kivikautinen
21	Retulahti	143010039	Kiinteä muinaisjäännös	asuinpaikat	ei määritelty	kivikautinen
22	Uuraslahti 2	143010038	Kiinteä muinaisjäännös	asuinpaikat	ei määritelty	kivikautinen
23	Mäntyniemi N	143010042	Kiinteä muinaisjäännös	asuinpaikat	ei määritelty	kivikautinen
24	Ämmässaa- ren ranta	143010026	Kiinteä muinaisjäännös	asuinpaikat	ei määritelty	kivikautinen, pronssikautinen
25	Puodink- hänkorpi	143000001	Kiinteä muinaisjäännös	kivirakenteet	röykkiöt	ajoittamaton
26	Vahojärvi Salmen- harju	1000001967	Kiinteä muinaisjäännös	työ- ja valmis- tuspaiikat	viljelyröykkiöt	historiallinen
27	Meroniemi	1000037373	Kiinteä muinaisjäännös	maarakenteet	nauriskuopat	historiallinen
28	Meroniemi	1000037136	Kiinteä muinaisjäännös	työ- ja valmis- tuspaiikat	nauriskuopat	historiallinen

29	Tuulikkaanniemi	1000023163	Kiinteä muinaisjäänös	asuinpaikat	ei määritelty	kivikautinen
30	Kauppila	1000023161	Kiinteä muinaisjäänös	asuinpaikat	ei määritelty	kivikautinen
31	Yliskylä	1000023162	Kiinteä muinaisjäänös	asuinpaikat	vesimyllyt	historiallinen
32	Alaskylä pieni tiilitehdas	1000023173	Muu kulttuuriperintökohde	työ- ja valmistuspaikat	tiilenpolttouunit	historiallinen

3 Vaikutusten tunnistaminen

Muinaisjäänökset ovat ihmisten toiminnasta jääneitä kiinteitä tai irtaimia muinaisesineitä. Kaikki kiinteät muinaisjäänökset ovat Suomen muinaismuistolain (295/1963) mukaan rauhoitettuja eikä niihin saa kajota ilman Museoviraston lupaa. Kiinteän muinaisjäänöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty ilman muinaismuistolain mukaista lupaa. Kiinteiksi muinaismuistoiksi lukeutuvat muun muassa maa- ja kivikummut, erilaiset kivirakennelmat ja kiveykset, vanhat haudat ja kalmistot, kalliomaalaukset ja -piirroksset. Muinaisjäänösten lisäksi arkeologiseen perintöön kuuluvat muut kulttuuriperintökohteet

Tuulivoimahankkeen vaikutukset arkeologisiin kulttuuriperinnön kohteisiin liittyvät erityisesti rakentamisvaiheeseen ja rakentamisen aiheuttamiin mahdollisiin fyysisiin muutoksiin alueen muinaisjäänöksissä. Haittoja voi syntyä tilanteissa, joissa muinaisjäänöskohde jää rakennustyön välittömälle vaikutusalueelle. Tuulivoimaloiden sekä niihin liittyvien rakenteiden, kuten voimajohtoreittien ja huoltoteiden, perustaminen aiheuttaa työskentelyalueilla riskin kohteiden vahingoittumisesta tai peittymisestä. Lisäksi kohteet tulee huomioida huolto- ja kunnostustöissä.

Lisäksi tuulivoimahankkeen käytön aikana saattaa huoltotöiden yhteydessä aiheutua riskitilanteita arkeologisille kohteille, jos niitä ei tunnisteta tai osata ottaa huomioon maastossa.

4 Tuulivoimahankkeen vaikutukset arkeologisen kulttuuriperinnön kohteisiin

Hankealueella sijaitsevat arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet eivät sijaitse rakennettavien tuulivoimaloiden lähellä. Tuulivoimaloiden rakentamisella ei ole vaikutusta arkeologisiin kohteisiin.

Taulukko 4.1. Hankkeen eri vaihtoehtojen vaikutukset arkeologisen kulttuuriperinnön kohteisiin.

	VE 1 (9 voimalaa)	VE 2 (8 voimalaa)	VE 0
Vaikutuskohteen herkkyys	Vähäinen. Rakennettavien tuulivoimaloiden lähellä ei ole arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita.		Vähäinen.
Muutoksen suuruus	Ei muutosta. Rakennettavat tuulivoimalat eivät muuta arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita.		Ei muutosta.
Vaikutusten merkittävyys	Ei vaikutusta. Hankkeen rakentamisella ei ole vaikutuksia arkeologiseen kulttuuriperintöön.		

5 Sähkösiirron vaikutukset arkeologisen kulttuuriperinnön kohteisiin

Sähkösiirtoreittien vaihtoehdot kulkevat Heittolassa, Kimppukylässä ja Muumäellä 1500-1700-luvulta periytyvien kyläpaikkojen läpi ja vieritse tien reunalla tai pellolla. Voi olettaa, että tien reunalla ei ole jäljellä ehjiä kulttuurikerroksia tien rakentamisen ja modernin maankäytön seurauksena. Kimppukylässä ja Muumäellä kaapelireitti kulkee kyläpaikkojen kohdilla pellolla tai pellon reunalla. Sähkösiirtoreitti VE A kulkee Heinistössä Suvilammenkallion asumuspainateen läheltä.

Taulukko 5.1. Sähkösiirron eri vaihtoehtojen vaikutukset arkeologisen kulttuuriperinnön kohteisiin.

	Sähkösiirron vaihtoehto A	Sähkösiirron vaihtoehto B
Vaikutuskohteen herkkyys	Vähäinen. Sähkösiirron reitti kulkee läheltä Suvilammenkallion asumuspainannetta.	Vähäinen. Sähkösiirron reitti kulkee läheltä Suvilammenkallion asumuspainannetta.
Muutoksen suuruus	Ei muutosta. Sähkösiirron reitit kulkevat teiden reunoilla tai pelloilla, joten voidaan olettaa, että tien reunalla ei ole jäljellä ehjiä kulttuurikerroksia tien rakentamisen ja modernin maankäytön seurauksena.	Ei muutosta. Sähkösiirron reitit kulkevat teiden reunoilla tai pelloilla, joten voidaan olettaa, että tien reunalla ei ole jäljellä ehjiä kulttuurikerroksia tien rakentamisen ja modernin maankäytön seurauksena.
Sähkösiirron vaikutukset	Ei vaikutusta. Sähkösiirron rakentamisella ei ole vaikutusta arkeologisen kulttuuriperinnön kohteisiin.	Ei vaikutusta. Sähkösiirron rakentamisella ei ole vaikutusta arkeologisen kulttuuriperinnön kohteisiin.

6 Yhteisvaikutukset muiden hankkeiden kanssa

Hankkeella ei ole yhteisvaikutuksia arkeologiseen kulttuuriperintöön muiden hankkeiden kanssa.

7 Haitallisten vaikutusten vähentäminen

Arkeologisen kulttuuriperinnön kohteisiin kohdistuvien vaikutusten vähentäminen on tuulivoimahankkeissa mahdollista tekemällä tuulivoimaloiden ja voimajohtoreitin rakentaminen, metsän raiwaaminen sekä käyttöönoton jälkeiset huolto- ja korjaustoimenpiteet siten, että tiedossa olevat muinaisjäännöskohteet otetaan huomioon niitä vahingoittamatta. Rakentamisen suunnittelussa tulee huolehtia, että rakentamisalueiden lähellä sijaitsevat, suojeltavaksi luokitellut muinaisjäännöskohteet säilyvät ja ne suojataan tarvittaessa asianmukaisesti rakentamisen ja muiden toimenpiteiden ajaksi. Kohteet voidaan myös merkitä maastoon rakentamisajaksi, niiden havaittavuuden parantamiseksi. Tarvittaessa kysytään Museovirastolta ohjeita kohteiden suojaamiseksi.

8 Arvioinnin epävarmuustekijät

Inventoinneissa on tarkistettu suunnitellut voimalapaikat vähintään 100-200 metrin säteellä maastosta riippuen, voimaloiden ympäristöä sekä muut mahdolliset uudet muuttuvan maankäytön alueet. Kuitenkin inventoinnin teon jälkeen voimaloiden suunnitellut sijainnit ovat hieman muuttuneet, joten on huomioitava, että kaikkia muinaisjäännöskohteita ei ole välttämättä tunnistettu inventoinnin yhteydessä.

Lisäksi Maanala Oy:n tekemän inventoinnin aikana satoi koko maastossa käynnin ajan, joka vaikeutti kaivetun maan seulontaa.

9 Yhteenveto

Arkeologisessa inventoinnissa löytyi tuulivoimapuiston suunnittelualueelta kaksi muinaisjäännökseksi luokiteltua kohdetta, jotka ovat vuoden 1805 isojakokartalle merkittävät rajakiviä: inventoinnin kohteet 10. Rajakivi ja 11. Rököttöjänsaari. Niiden lisäksi tunnistettiin 5 muuta arkeologista kulttuuriperintökohdetta, joista neljässä on pehkulatojen ja niihin liittyviä kuivatusseipäiden tai haasiodien jäännöksiä tai/ja puisia raja- ja linjamerkkejä, Isovuorelta löytyi kolmimittaustornin tukiröykkiön jäännös.

Sähkönsiirtoreiteiltä luokiteltiin kolme kyläpaikkaa: 5. Heittola, 7. Kimppukylä ja 8. Mumäki/Muumäki, joista Heittolassa on neljä talotonttia, Kimppukylässä 7 talotonttia ja Muumäellä 1 talotontti. Lisäksi sähkönsiirtoreiteiltä luokiteltiin yksi tervahauta Suvilamminkallio 1 sekä mahdollinen esihistoriallinen asumuspainanne. Lisäksi alueelta huomioitiin muuna kohteena 1950-luvulla rakennettu peltoaita sekä vanha torpan paikka, jonka kohdalta löytyi kuitenkin nuoremman rakennuksen perustukset.

Entuudestaan tunnetuista kohteista ei tehty uusia löytöjä.

Tuulivoimaloiden rakentamisella ei ole vaikutusta arkeologisiin kohteisiin. Sähkönsiirtoreittien vaihtoehdot kulkevat Heittolassa, Kimppukylässä ja Muumäellä 1500-1700-luvulta periytyvien kyläpaikkojen läpi ja vieritse tien reunalla tai pellolla. Voi olettaa, että tien reunalla ei ole jäljellä ehjiä kulttuurikerroksia tien rakentamisen ja modernin maankäytön seurauksena. Kimppukylässä ja Muumäellä kaapelireitti kulkee kyläpaikkojen kohdilla pellolla tai pellon reunalla. Sähkönsiirtoreitti VE A kulkee Heinistössä Suvilammenkallion asumuspainanteen läheltä, noin 10 metrin etäisyydeltä.

Yhteenveto hankkeen vaikutuksista arkeologiseen kulttuuriperintöön:

- Arkeologisessa inventoinnissa hankealueelta löytyi kaksi muinaisjäännökseksi luokiteltua rajakiveä.
- Lisäksi löytyi viisi arkeologista kulttuuriperintökohdetta, joista neljä on latojen tai kuivatusseipäiden jäännöksiä ja/tai puisia rajamerkkejä ja yksi kolmimittaustornin tukiröykkiöjäännös.
- Maakaapelilinjausten alueelta luokiteltiin kolme kyläpaikkaa ja niiltä yhteensä 12 talotonttia sekä huomioitiin muuna kohteena peltoaita sekä yksi tervahauta ja asumuspainanne
- Kaapelilinjat kulkevat tien reunassa tai pellolla, missä ei ole jäljellä ehjiä kulttuurikerroksia tien rakentamisen ja modernin maankäytön seurauksena.
- Inventoinnin perusteella tuulivoimahankkeen toteuttamisella ei arvioida olevan vaikutuksia arkeologisiin kohteisiin.

Lähteet

Itäpalo J. 2022. Tevaniemen tuulivoimahankkeen arkeologinen inventointi. 46 s.

Museovirasto. 2022. Muinaisjäännosrekisteri. https://www.kyppi.fi/palveluikuna/mjreki/read/asp/r_default.aspx

Takala H. 2022. Sähkönsiirtoreitin arkeologinen inventointi Tevaniemi. Lahti. 10 s.